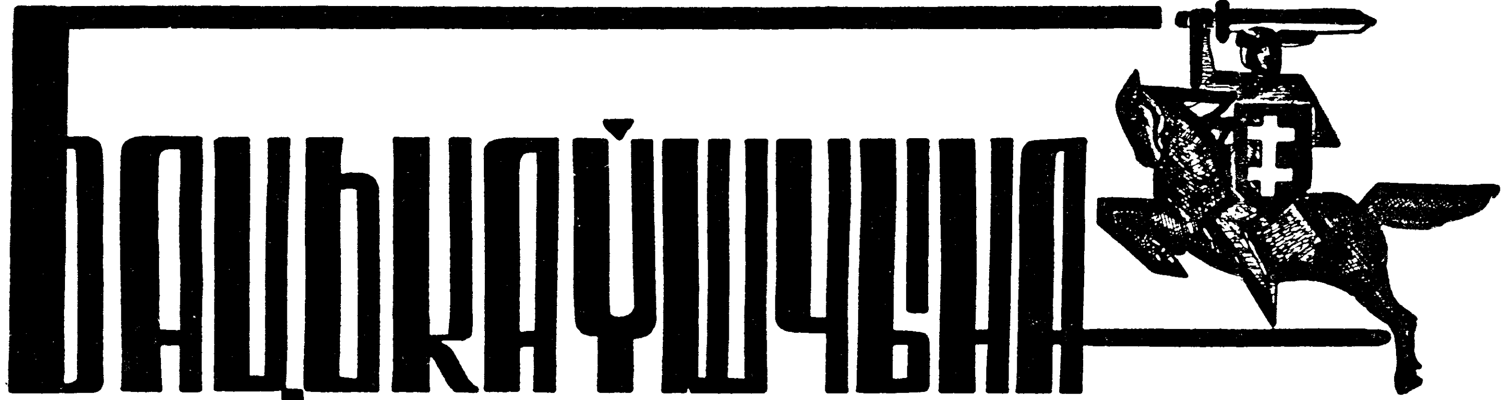

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай аднаго нумару газэты каштуе дадаткова:** у ЗША і Канаду — 40 фэнігаў (10 ам. цэнт.); у Аргентыну — 70 фэн. (17 ам. ц.); у Аўстралію — 90 фэн. (22 ам. ц.). Падвойныя нумары каштуюць падвойна.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna", Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND„

№ 7 (393) — Нядзеля, 16 лютага 1958 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 12

Жахлівы білянс русыфікацыі

Апошнім часам амаль у кажным нумары «Бацькаўшчыны» знаходзім перадрукі зь беларускай савецкай прэсы, галоўным чынам з газэты «Літаратура і Мастацтва» цэлых артыкулаў або іхных частак з кароткімі рэдакцыйнымі камэнтарамі й заўвагамі аб тым, якіх вялізарных разьмераў дасягнула русыфікацыя ў БССР. З гэтых артыкулаў і матарыялаў мы пераконваемся, што сяньня няма аніводнай галіны беларускага культурнага й грамадзкага жыцьця, дзе-б русыфікацыя не запусьціла глыбокіх карэньняў. Але найбольш нагляднай і шалёнай зьяўляецца яна ў галіне мовы.

Русыфікацыя ў галіне мовы праводзіцца плянава й сыстэматычна ў двух асноўных кірунках: а) у кірунку бесьперапыннай русыфікацыі самой беларускай літаратурнай мовы, якая афіцыяльна дазволеная ў БССР і ўжываецца часткава галоўным чынам у друку; б) у кірунку сыстэматычнага выціскаваньня з ужываньня гэтай зрусыфікаванай беларускай мовы й замены яе чыстай расейскай мовай.

Аб першым спосабе русыфікацыі шмат гаварыць ня прыходзіцца, бо гэтае зьявішча нам даўно добра ведамае. Яно бярэ свой пачатак ад г. зв. «рэформы» беларускай граматыкі й правапісу, праведзенай у жніўні 1933 году, паводля якой урадавым дэкрэтам было выкінута зь беларускай мовы звыш дваццаці тыпова беларускіх фанэтычных і марфалягічных асаблівасьцяў, а на іхнае месца былі ўведзеныя чыста расейскія асаблівасьці, чужыя й няведамыя беларускай мове. Але гэта быў толькі пачатак.

Далей, пачынаючы ад 1933 году й аж да нашых дзён, адбываецца ўжо нядэкрэтаваны, але таксама абавязваючы працэс «набліжаньня» беларускае мовы да мовы «старэйшага брата».

Гэтае «набліжаньне» да расейшчыны афіцыяльна й адкрыта ўважаецца там, як прагрэсаваньне, узбагачваньне й разьвіцьцё беларускае літаратурнае мовы. Прыкладам, у прадмове да Руска-беларускага слоўніка», выдадзенага Акадэміяй Навук БССР у 1953 годзе, зь няпрыхованым цынізмам гаворыцца, што беларуская мова **«выпрацавала свае літаратурныя нормы, значна папоўніла лексычны запас за кошт словаў роднай ёй расейскай мовы».**

Гэтае «ўзбагачэньне» слоўнага запасу беларускай літаратурнай мовы за кошт словаў «роднай» ёй расейскай мовы адбываецца такім спосабам, што ўсе чыста беларускія словы, якіх няма (ад таго самага кораня) ў расейскай мове, бясьсьледна выкідаюцца, як дыялектызмы, архаізмы або штучныя нэалягізмы, а на іхнае месца ўводзяцца словы чыста расейскія, раней няведамыя ў беларускай мове. Гэтак у сяньняшняй літаратурнай мове БССР аж кішыць ад такіх чыста расейскіх словаў, як **папрок, папракаць, таржаство, лікаваць, страсьць, састаяць, урок, рабяты, падвяргаць, сьмірэньніца, прыўрочыць, ісьціна, рэўнасьць** і цэлае мноства іншых. Падобнае зьявішча адбываецца ня толькі ў галіне лексыкі, але і ў галіне марфалёгіі й навет у сінтаксісе. Дайшло да таго, што сучасная беларуская літаратурная мова ў БССР зьяўляецца ўжо ня беларускай мовай, але штучна створаным беларуска-расейскім жаргонам. Гэта адзін спосаб русыфікацыі беларускай мовы.

Другі спосаб куды прасьцейшы: гэта паступовае выціскаваньне з ужываньня навет зрусыфікаванай мовы й замены яе «роднай» ёй мовай, як сказана нахабна ў прадмове да ўспомненага слоўніка, г. зн. мовай нашага «старэйшага брата».

Як даведваемся з успомненых выказваньняў на бачынах «Літаратуры і Мастацтва», у БССР створаныя, — і пэўне-ж, ня прыпадкова, а із поўнай сьведамасьцяй мэты — такія спэцыфічныя ўмовы, якія робяць неабходным у публічным жыцьці пераход зь беларускай на расейскую мову. Прывядзём прыклады толькі із школьнае палітыкі ў БССР.

Перш за ўсё ў беларускіх вышэйшых навучальных установах, як Беларускі Дзяржаўны Унівэрсытэт у Менску і цэлы рад спэцыяльных інстытутаў у розных гарадох БССР, выкладаньне вядзецца вылучна ў расейскай мове, за выняткам самой беларускай мовы й літаратуры, а студэнты мусяць паслугоўвацца амаль вылучна расейскімі падручнікамі й расейскай тэрміналёгіяй.

Гэтак адзін з настаўнікаў на бачынах «Літаратуры і Мастацтва» сьцьвярджае проста жахлівы факт: **«у нашых вышэйшых навучальных установах цяжка пачуць роднае слова».** Адзін студэнт удакладняе: **«У Менску зараз працуюць 58 сярэдніх школ. Зь іх толькі дзесяць — беларускія».** Іншы студэнт прыводзіць наступныя факты: **«Добрых 90 працэнтаў мастацкай і вучэбнай літаратуры, якую трэба прачытаць студэнту за 5 год, выдадзеная на расейскай мове».**

Многія студэнты і настаўнікі сьцьвярджаюць, што яны падчас навучаньня ў вышэйшых навучальных установах Беларусі ня толькі нічога не навучыліся ў галіне беларускае мовы, але й забыліся тое, што раней ведалі. Дык калі такі студэнт пасьля заканчэньня вышэйшых студыяў назначаецца настаўнікам пачаткавай або сярэдняй школы, ён у сілу абставінаў праводзіць навучаньне ў расейскай мове.

Вышэй прыведзеныя прыклады ўзятыя із школьнага жыцьця, дзе, здавалася-б, справа зь беларускай мовай мусіла-б стаяць найлепей. Таму нічога дзіўнага, што ў іншых галінах жыцьця справа яшчэ горшая. Із недахопу месца ня будзем тут прыводзіць фактаў, бо нашыя чытачы й так іх ведаюць з друкаваных у «Бацькаўшчыне» матарыялаў.

Такое палажэньне не магло ня выклікаць адпаведнай рэакцыі сярод некаторай часткі беларускай інтэлігенцыі ў БССР. Праўда, абарона беларускай мовы ня ёсьць у БССР справай вельмі бясьпечнай. За гэты «праступак» яшчэ ня так даўно людзі былі абвінавачваныя ў «буржуазным нацыяналізьме». Сяньня-ж у пэрыяд, калі яшчэ ня зусім закончыўся пэрыяд «адлігі», знайшліся адважныя, якія з поўнай мужнасьцяй паднялі змаганьне за правы беларускае мовы.

У вабароне культуры беларускае мовы й спыненьня ейнае русыфікацыі першым падняў станоўчы голас нядаўна рэгабілітаваны пісьменьнік Янка Скрыган у артыкуле «Думкі аб мове», зьмешчаным у «Літаратуры і Мастацтве» за 20 лютага 1957 г. Ён шырака паставіў пытаньне аб патрэбе ачышчэньня беларускай мовы ад накінутых ёй русыцызмаў, хаця із зразумелых прычынаў не назваў іх па імені, а толькі аргумэнтаваў, што **«гэтак народ не гаворыць»** або што **«мы адрываемся ад народнага творчага асяродзьдзя»** і пад.

Думкі Янкі Скрыгана хутка былі падхопленыя й дапоўненыя цэлым радам іншых аўтараў, найчасьцей літаратурнымі крытыкамі й публіцыстымі. На бачынах «Літаратуры і Мастацтва» разгарнулася шырокая дыскусія на гэтую тэму, якая зводзілася да аднаго: неабходнасьці дэрусыфікацыі беларускае мовы, да зблізкэньня да беларускай народнай мовы замест да мовы «старэйшага брата», да павышэньня культуры роднае мовы.

Раўналежна з гэтым распачалася кампанія супраць замены беларускай мовы ў школьніцтве й іншых дзялянках культурнага й грамадзкага жыцьця расейскай мовай. Гэтую кампанію на ўсю шырыню распачаў беларускі паэта, таксама рэгабілітаваны, хоць і пры іншых абставінах, Максім Лужанін, выступаючы на сходзе актыву работнікаў літаратуры й мастацтва БССР 2 лістапада 1957 году ў Менску. Сьцьвердзіўшы, што беларуская мова рознымі спосабамі заменьваецца расейскай, ён паставіў дамаганьне: **«Хочацца, каб беларуская мова чулася ня толькі ў творчых арганізацыях,**

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Імпрэзы й сьвяткаваньні

У першых сёлетніх трох-чатырох нумарох «Бацькаўшчыны» на апошняй бачынцы ў хроніцы беларускага жыцьця на эміграцыі мы бачылі вылучна амаль карэспандэнцыі з паасобных беларускіх асяродкаў аб супольным сьвяткаваньні Калядаў, Новага Году, ці ладжаньні ялінкі для дзяцей з удзелам старэйшага грамадзтва.

На першы пагляд можна было-б падумаць, што ўсё гэта такія дробныя лякальныя імпрэзы, што залічаць іх да беларускага грамадзкага жыцьця на эміграцыі навет ня выпадае.

Але гэта толькі на першы пагляд. Бо ўжо апрача чыста маральнага аспэкту такіх **супольных** сьвяткаваньняў, яны маюць глыбокі грамадзкі сэнс на які не заўсёды навет зьвяртаецца належную ўвагу.

Трэба яшчэ раз падчыркнуць, што ў некаторых нашых асяродках выраблілася рутына (аб чым ужо некаторыя пісалі ў «Бацькаўшчыне») урачыста адзначаць толькі дзьве нашыя даты: Сакавіковага Акту й Слуцкага паўстаньня. І гэта адзіныя нагоды, калі нашыя суродзічы дадзенага асяродка й бліжэйшых ваколіцаў могуць сабрацца разам, падзяліцца думкамі і ўражаньнямі, адпачыць духова, задзіночыўшыся ў вадну беларускую сям'ю.

Праўда, сюды яшчэ даходзяць традыцыйныя ўжо «чарговыя гадавыя зьезды» розных арганізацыяў. Але на іх, зразумела, не заўсёды чалавек можа мець гэты духовы адпачынак...

Некаторыя ўважаюць, што калі ўжо ладзіць якуюсь імпрэзу, дык толькі так, каб ёй рабіць і прапаганду беларускай справы навонкі, гэта значыць, каб на ёй было як найбольш рэпрэзэнтатыўных прадстаўнікоў іншых нацыянальнасьцяў, каб аб ёй пісала прэса й г. д. Бязумоўна, усё гэта патрэбнае й неабходнае, ды асабліва ў буйных асяродках, дзе запраўды можна добра зарэпрэзэнтаваць беларускую культуру перад чужынцамі ды бліжэй зацікавіць іх беларускай справай. Але такія шырока ладжаныя імпрэзы патрабуюць, зразумела, вялізарнае падрыхтоўкі ды значных матар'яльных сродкаў. Таму нашыя арганізацыі найчасьцей і абмяжоўваюцца да аднае-дзьвёх такіх імпрэзаў у год, і то не заўсёды і ўсюды.

Асяродкі-ж колькасна меншыя, або й зусім малыя, з гэтых прычынаў нярэдка й зусім нічога ня ладзяць. Такім чынам, практычна ў такіх асяродках ніякага грамадзкага жыцьця няма, а зь бегам часу й цяга да яго занікае. А потым дзівімся, што людзі нашыя неграмадзкія, што асымілююцца й г. д.

Кіраўніцтвы буйнейшых асяродкаў ды наагул актыў іх мусілі-б у плянаваньні сваёй грамадзкай працы ўлічваць ня толькі мамэнт рэпрэзэнтаваньня беларускага імя навонкі, але й ў такой-жа самай меры й мамэнт арганізацыйны і ўзгадаваўчы сярод сяброў дадзенага асяродку ці арганізацыі ўнутры. Скажам, Сакавіковае сьвята, некаторыя юбілеі найвыдатнейшых нашых пісьменьнікаў, угодкі Слуцкага паўстаньня можна й трэба ладзіць шырэй з запрошаньнем як найбольшае колькасьці прадстаўнікоў небеларускага грамадзтва, інакш кажучы — мець якраз на ўвазе вонкава-рэпрэзэнтацыйны мамэнт. Але ў такіх асяродках ёсьць таксама магчымасьць і неабходнасьць ладжаньня больш скромных, нутранога характару імпрэзаў.

Супольная сустрэча Новага Году, супольнае сьвяткаваньне Калядаў, ладжаньне ялінкі для дзяцей з удзелам і старэйшых, калядаваньне калядоўшчыкаў, супольнае сьвяткаваньне Вялікадня й валачобнікі, Купальле, некаторыя юбілеі — агульнабеларускія, або дадзенае арганізацыі ці асяродку, — вось яны тыя нагоды, пры якіх, не патрабуючы вялікае падрыхтоўкі ды без затраты маматар'яльных сяродкаў, можна наладжваць культурныя сустрэчы, якія ўзгадоўваюць малодшых, даюць духовы адпачынак старэйшым ды ўсіх разам задзіночваюць у вадну беларускую сям'ю. Ды, зрэшты, падобныя імпрэзы зусім не патрабуюць быць зьвязаныя зь якімісь датамі ці юбілеямі. А, прыкладам, сяброўскія вечары з самадзейнымі мастацкімі выступамі, лятарэямі, танцамі; літаратурныя вечары, рэфэраты з дыскусіямі; ці, летам, як гэта штораз часьцей практыкуюць нашыя асяродкі ў Канадзе й ЗША, супольныя экскурсіі й маёўкі «пікнікі») — ці-ж гэта не становіць тых неабходных момантаў у культурным жыцьці нашых арганізацыяў? Гэтым і самыя арганізацыі ўзмацняюцца й цэмэнтуюцца ды робяцца запраўды жыцьцяздольнымі й рэальнымі, а ня толькі папяровымі.

Ясна у ўмовах эміграцыі бываюць выпадкі, што ў дадзенай мясцовасьці няма зарганізаванага аддзелу ніякай грамадзкае арганізацыі, бо там жыве ўсяго пару беларускіх сем'яў ды некалькі чалавек у ваколіцы. Ды, зрэшты ,бываюць і аддзелы, якія, аднак, па колькасьці сяброў так малыя, што там цяжка думаць аб нейкай арганізаванай культурнай працы. І вось тут тады трэба перадусім рабіць націск на асабістыя кантакты. Хаця-б раз у месяц пры нейкай нагодзе зыйсьціся ці зьехацца **ўсім разам,** пагутарыць, пасьпяваць, падзяліцца ўражаньнямі, парадзіцца. Пры такіх нагодах чалавек мімавольна ўспамінае бацькаўшчыну ды як-бы нанова адраджаецца ў ім прысланая эмігранцкай будзёншчынай і клопатамі беларускасьць.

І вось вяртаючыся да ўспомненых напачатку сёлетніх розных супольных сьвяткаваньняў, трэба з задаваленьнем адцеміць, што яны штораз больш уваходзяць у нашую эмігранцкую традыцыю, становяцца сталым зьявішчам амаль кажнага нашага больш-менш арганізаванага асяродку. Застаецца толькі пажадаць, каб такія супольныя сьвяткаваньні ды й іншыя нутранога характару імпрэзы ладзіліся як найчасьцей, што, бязумоўна, у вялікай меры спрычыніцца да падтрымоўваньня беларускага духу ды будзе у пэўнай меры гамаваць паступовы працэс асыміляцыі некаторых нашых суродзічаў.

А. Г.

За мінулы тыдзень

(пс) Бамбардаваньне французкай авіяцыяй туніскай вёскі Сакіет спрычыніла вялізарныя шкоды ня толькі Францыі, але і ўсяму вольнаму сьвету. Хаця ня ведама, хто даў загад гэтай фатальнай апэрацыі, францускі ўрад, ці мясцовае камандваньне ў Альжыры, няма сумлеваў, што гэта была вялізарная памылка, якую нялёгка будзе направіць. У часе, калі Масква замацоўвае свае ўплывы у арабскім сьвеце і ўзбуджае ў ім варожасьць да Захаду, запраўды трэба быць ненармальным, каб даваць праціўніку новыя козыры. У выніку бальшавіцкай акцыі, колькасьць прыяцеляў Захаду ў арабскім сьвеце нябясьпечна зьменшылася. Туніскі прэзыдэнт Бургіба быў адным зь нешматлікіх прыхільнікаў Захаду і праціўнікам камунізму. Сяньня туніская дыпляматыя шукае да дыпляматычнай акцыі саюзьнікаў сярод бальшавікоў. І знойдзе, бо Масква вельмі-ж прыязна адносіцца да ўсіх вызвольных рухаў, калі яны дзеюць на шкоду вольнага сьвету. Масква ўтапіла ў крыві нямецкае паўстаньне й вугорскую рэвалюцыю, скалянізавала дзесяткі вольных народаў; ахвяры неразумнага францускага бамбардаваньня навет ня можна параўноваць з савецкімі злачынствамі ў Вугоршчыне, аднак сяньня Масква шчодра ліе кракадзілавы сьлёзы над «бедным» туніскім народам і ўсім Арабам ахвяроўвае сваю прыязную, бязінтэрэсоўную дапамогу. Лёгка ўявіць, як у Маскве цешыліся, даведаўшыся аб фатальнай акцыі францускага лятунства. А Мікіта напэўна сьцебануў тройчы за руб дваццаць пярцоўкі пад ікру.

Яшчэ раз салідарнасьць вольнага сьвету небясьпечна пахіснулася. Сяньня ўсе ўрады заходніх краінаў будуць выступаць супраць Францыі, бо інакш ня могуць паступіць. Ізноў будзем сьветкамі сумнага відовішча, калі заходнія дыпляматы будуць галасаваць з бальшавікамі супраць Францыі.

Няшмат паможа тое, што францускі ўрад выказаў згоду зьвярнуць матар'яльныя страны, спрычыненыя бамбардаваньнем. Нялёгка будзе адрабіць усе страты гэтай непрадуманай акцыі.

Ня мела баба клопатаў — купіла парасё...

*

Усьлед за сужэнствам Эгіпту з Сырыяй, якія адаптавалі Емен, Ірак з Ёрданіяй зьдзейсьнілі падобны мар'яж. Гэты апошні сымпатычнейшы тым, што ён створаны без благаславенства Масквы і не на бальшавіцкім утрыманьні. Таму Масква вітае яго даволі кіслай ухмылкай. Тут трэба сьцьвердзіць, што бедная Ёрданія зрабіла добрую партыю.

*

Фліртз Масквой не заўсёды й кажнаму выходзіць на здароўе. Найлепш аб гэтым пераканаўся інданэзыйскі прэзыдэнт Сукарно.

Антыкамуністычныя элемэнты Інданэзіі ўльтыматыўна дамагаюцца ачысьціць урад ад камуністых, бо ў выпадку нявыкананьня гэтага дамаганьня яны абяцаюць вычысьціць самога Сукарно й супалку. Масква вельмі-ж кісла ўхмыляецца да гэтай падзеі...

Зразумела...

ПРЭЗЫДЭНТ БНР У ЗША

1 лютага 1958 г. у Амэрыку прыбыў Прэзыдэнт БНР інж. М. Абрамчык. Прэзыдэнт Абрамчык апошні раз быў у ЗША год уперад у часе працы 8-ае Сэсіі Рады БНР. За год часу урад БНР стаў перад новымі праблемамі, разьвязаньне якіх вымагае ўдзелу Прэзыдэнта. Прэз. Абрамчык правядзе некалькі паседжаньняў зь сябрамі Лігі Вызваленьня Народаў СССР. Таксама ў сувязі з 40-мі ўгодкамі абвешчаньня незалежнасьці Беларусі Прэзыдэнт быў запрошаны ўзяць удзел у юбілейных урачыстасьцях.

Прэзыдэнт М. Абрамчык плянуе прабыць у ЗША да канца сакавіка.

Абы плян выканаць

28-га і 29-га студзеня сёлета адбылася сёмая сэсія Вярхоўнага Савету БССР. На ёй «дэпутаты» БССР заслухалі і, бязумоўна, «ухвалілі» «дзяржаўны плян разьвіцьця народнай гаспадаркі і бюджэт БССР на 1958 год».

Як відаць з дакладаў старшыні Дзяржпляну БССР — Малініна, міністра фінансаў — Коханава і старшыні Бюджэтнай камісіі Вярхоўнага Савету — Дарашэвіча, зьмешчаных ў менскай «Зьвязьдзе» за 29-га і 30-га студзеня гэтага году, чарговы гадавы гаспадаркі плян і бюджэт БССР ня здраджвае ніякіх істотных зьменаў у эканамічнай, сацыяльнай і культурнай палітыцы кампартыі ў дачыненьні да Беларусі, калі ня ўлічваць таго, што праведзеная Хрушчовам дэцэнтралізацыя кіраўніцтва прамысловасьцю і будаўніцтва ускладае на рэспубліканскае партыйнае кіраўніцтва, а перадусім на Саўнаргас БССР, большую адказнасьць за праводжаньне ў жыцьцё дырэктываў ЦК КПСС. Можна спадзявацца некаторага палепшаньня тапорнага дасюль планаваньня паасобных галінаў гаспадаркі БССР, але мэтады мабілізацыі грашовых сяродкаў і працоўнай сілы для выканаьня партыйных плянаў застаюцца нязьменнымі. А паколькі ў савецкіх умовах гэтае апошняе абумоўлівае жыцьцёвы ўзровень насельніцтва, ягоныя ўмовы працы і быту, нельга спадзявацца, каб наш народ і на саракавым годзе страшэнных мукаў пры будоўлі «раю» на зямлі — «камунізму» — адчуў нейкія палёгкі.

З дакладаў на сэсіі на першы пагляд выглядае, што ўсё ідзе бяццам-бы вельмі-ж добра ў беларускай «сацыялістычнай дзяржаве». Папярэдні гадавы гаспадарскі плян і дзяржаўны бюджэт ня толькі што выкананыя, але і перавыкананыя. У доказ даюцца працэнтныя параўнаньні, а, час-ад-часу, навет, абсалютныя цыфры (такія цьверджаньні мы, зрэшты, знаходзім кажны год). «База для камунізму» — «сацыялізм» — збудаваны. Амэрыка зараз будзе дагнаная і перагнаная... «Перавага» сацыялістычнай сыстэмы відавочная... Ну, а тут і да зямнога «раю» — «камунізму» — як рукой падаць... Такімі крылатымі фразамі пачынаюцца і канчаюцца савецкія справаздачы.

Мы пакінем гэтым разам збоку камэнтаваньне савецкай статыстыкі, зазначыўшы, што паводля «ленінізму-сталінізму», у СССР яна служыць не для аб'ектыўнага прадстаўленьня фактаў, але, у першую чаргу, для «сацыялістычнага перавыхаваньня масаў». Паглядзім толькі, што хаваецца пад гэтымі крылатымі фразамі.

Коратка кажучы, пад імі хаваецца намаганьне партыйнага апарату за ўсякую цану выканаць ім-жа вызначаныя пляны, што цягне за сабой безаглядныя эксплятаваньне калгаснага сялянства і работнікаў, і бясплыкладную безгаспадарнасьць. Гэтага не змаглі прамаўчаць і дакладчыкі на ўспомненай сэсіі Вярхоўнага Савету БССР. Яны, зразумела, не маглі прызнацца да ўсяго, але, калі ходзіць аб безгаспадарнасьць, — прыкладаў падалі даволі шмат. Цытуем:

«На Горацкім ільнозаводзе нарыхтаваная ільнотраста ўраджаю 1955 году была няпоўнасьцю перапрацаваная ў 1956 годзе і захоўвалася ў раскрытых сьціртах, у раськіданым стане, у выніку чаго 534 тоны ільнотрасты поўнасьцю згніло.

«На Дубровенскім ільнозаводзе з прычыны безгаспадарнасьці прапала трасты на 774 тысячы рублёў».

«Непрадукцыйныя расходы за 9 месяцаў 1957 году склалі па Саўнаргасу БССР 60,0 мільёна рублёў, Міністэрству будаўніцтва БССР — 2,8 мільёна рублёў, Галоўнаму упраўленьню аўтатранспарту пры Савеце міністраў БССР — 957 тысяч рублёў, Белкаапсаюзу — 17,5 мільёна рублёў».

«Якасьць прадукцыі на радзе прамысловых прадпрыемстваў з прычыны парушэньня тэхналёгіі вытворчасьці і нездавальняючай арганізацыі тэхнічнага кантролю зьяўляецца нізкай, а страты ад браку вельмі значнымі».

«На прадпрыемствах лёгкай прамысловасьці страты ад браку склалі за 9 месяцаў 1957 году 819 тысяч рублёў, у тым ліку па гомельскай панчошна-трыкатажнай фабрыцы імя 8 сакавіка — 149 тысяч рублёў».

«На прадпрыемствах Упраўленьня прыборабудаваньня і мэталявырабаў Саўнаргасу БССР звышплянавыя страты ад браку за 9 месяцаў 1957 году склалі 2,2 мільёна рублёў».

«Па ўпраўленьню шкляной і хімічнай прамысловасьці страты ад бою і адходаў за 9 месяцаў 1957 году склалі 6,6 мільёна рублёў».

«Па Упраўленьню машынабудаваньня і станкабудаваньня страты ад браку склалі за 9 месяцаў 1957 году 6,7 мільёна рублёў, у тым ліку па трактарнаму заводу 2,9 мільёна рублёў, аўтазаводу — 1,1 мільёна рублёў».

«З-за незадавальняючай арганізацыі тэхнічнага працэсу звышплянавыя страты цукру ў вытворчасьці на Скідзельскім цукровым камбінаце за тры кварталы мінулага году склалі 3.540 цэнтнераў; бязгаспадарнасьць прывяла да перерасходу па сабекошту і няпланавых страт у суме 5,6 мільёна рублёў».

«Менскі камвольны камбінат у 1956 годзе і першым квартале 1957 году дапусьціў такі перарасход пражы, зь якой мэў магчымасьць атрымаць дадаткова 1,036 мэтраў бастону і 9.872 мэтры трыко аргону на суму 2,4 мільёна рублёў. За 9 месяцаў мінулага году на швэйнай фабрыцы імя Крупскай у г. Менску і на гарбарным заводзе «Бальшавік» страцілі столькі сыравіны і матарыялаў, што зь іх можна было-б дадаткова выпрацаваць звыш сямі тысяч штук плюшавых жакетак і 34 тысячы пар абутку».

Ня лепш выглядае справа і ў сельскай гаспадарцы:

«У радзе саўгасаў дрэнна пастаўлены адкорм жывёлы, з прычыны чаго... недаатрымана за 9 месяцаў 1957 году больш чым 22 тысячы цэнтнераў мяса. Не ўпарадкавана належным чынам вырошчваньне маладняку сьвіней, буйнай рагатай жывёлы і птушкі, у выніку чаго ў саўгасах у 1957 годзе меў месца вялікі падзеж жывёлы і птушкі, які зьменшыў рэальныя магчымасьці вытворчасьці мяса».

«У большасьці саўгасаў, з прычыны нізкай ураджайнасьці і нездавальняючага выкарыстаньня тэхнікі, высокі сабекошт выпусканай прадукцыі. Чаканы за 1957 год сабекошт цэнтнара збожжа складае 80 рублёў, бульбы — 26 рублёў, гародніны — 38 рублёў, сена — 31 рубель, сіласу — 9 рублёў. Толькі па гэтых відах прадукцыі фактычны сабекошт перавысіў плянавы на 71 мільён рублёў».

Тут трэба заўважыць, што, ня гледзячы на яўную неэфэктыўнасьць саўгаснай формы гаспадаркі, партыйнае кіраўніцтва наважана праводзіць пэраўтварэньне калгасаў у саўгасы.

Далей:

»Яшчэ не ліквідавалі сур'ёзных недахопаў у сваёй рабоце МТС... Так, плян пасадкі бульбы МТС выканалі ўсяго на 71, 5 процэнта, а МТС Маладэчанскай вобласьці, маючы 582 бульбапасадачныя машыны СКГ-4, правялі пасадку бульбы на плошчы ўсяго 1.519 гэктараў, або ўсяго па 2,6 гэктара на машыну пры норме 12 гэктараў. Плян міжрадковай апрацоўкі бульбы ў цэлым па рэспубліцы выкананы на 23,8 працэнта, у тым ліку па Маладэчанскай вобласьці — на 8.3 працэнта, Віцебскай — на 14,9 працэнта, Магілёўскай — на 19,9 працэнта. Клімавіцкая МТС выканала плян толькі на 2 працэнты».

«Зусім нездавальняюча працавалі МТС на кормазадабываньні. Плян збору і сьціртаваньня саломы выкананы імі толькі на 8,8 працэнта, а ў Гарадзенскай і Віцебскай вобласьцях на 2,5 працэнта. План складаньня ў копы сена выкананы на 8,3 працэнта, а ў Гарадзенскай і Менскай вобласьцях МТС гэтую работу зусім ня выконвалі». І гэтак далей.

Вось так выконваецца плян.

Ужо па рабоце МТС відаць, у якой меры савецкая «магутная тэхніка» спрычыняецца да палягчэньня працы сельскагаспадарскіх і прамысловых работнікаў. Аграмадныя выдаткі грамадзкіх сяродкаў на мэханізацыю сельскай гаспадаркі і прамысловасьці не даюць патрэбных вынікаў. Увесь цяжар нявольніцкай працы ляжыць, як і раней, на плячах работнікаў.

Чым-жа гэта выясьняецца? Чым тлумачыцца тое, што вырашчаная цяжкай працай калгасьнікаў сельскагаспадарская сыравіна гніе на складах, а прамысловыя прадпрыемствы «рэспублікі» выпушчаюць прадукцыю нізкой якасьці і дапушчаюць мільённыя страты ад браку і безгаспадарнасьці? Выясьняецца гэта тым, што гаспадаром на Беларусі зьяўляецца не народ, але партыйная кліка, якая, ідучы на павадку сваіх уласных хвараблівых амбіцыяў, імкнецца толькі выканаць плян і быць у парадку перад сваімі, яшчэ больш амбітнымі, маскоўскімі гаспадарамі. Штo ад гэтага церпіць агалацелы народ —іх гэта не баліць.

Ад гэтага кашмару Беларусь зможа вызбавіцца толькі тады, калі ня група некампэтэнтных у гаспадарскіх справах партыйных бюракратаў, але ўвесь народ і кажны чалавек паасобку пачне пляніваць, дапільноўваць выкананьня і распараджацца сваёй працай і матэрыяльнымі рэсурсамі ў сваіх уласных інтарэсах. А да гэтага трэба поўная свабода асабістай ініцыятывы і свабода нагул.

Ю. Дубовік

А дзе клопаты аб чалавеку?

(З радыёвай хвалі «Вызваленьня»)

Каму ўжо ня збрыдлі нязьлічаныя заклікі, звароты партыі й ураду, «абавязацельствы» ў вадказ на гэтыя заклікі й звароты, якімі перапоўненыя ўсе савецкія газэты? Чытаць іх, зразумела, амаль ніхто ня чытае. Дый пашто? Агітатары і так прадзяўбуць імі вушы.

Аднак варта задумацца: які сэнс і якая мэта такіх зваротаў і забавязаньняў? Хто зьвяртаецца і хто забавязваецца?

Возьмем дзеля прыкладу апошні зварот ЦК КПСС і Савету Міністраў СССР да работнікаў сельскай гаспадаркі. Звароты гэтыя фабрыкуюцца кажны год — гэта тая самая мэлёдыя у розных варыянтах. Ну й, зразумела, не пасьпеў апошні зварот зьявіцца, як пасыпаліся забавязаньні: «павысіць», «пабольшыць», «дабіцца», «дагнаць»...

Што тычыцца Беларускай ССР, дык забавязаньні гэтыя былі фактычна выпрацаваныя на гэтак званай «нарадзе» перадавікоў сельскай гаспадаркі БССР ў канцы мінулага месяца. Зьвярнеце ўвагу, слухачы: выпрацаваныя для кажнай вобласьці й кажнага паасобнага раёну.

Што-ж выходзіць? Партыя ў выглядзе звароту выдае загад, і тая-ж партыя — ад імя ўсіх працаўнікоў сельскай гаспадаркі БССР — прыймае забавязаньне гэты загад выканаць і распрацоўвае новыя нормы для калгасьнікаў ці працаўнікоў саўгасу. Міжволі напрошваецца параўнаньне: Памешчык кліча аканома й кажа: «Мне трэба ў гэтым годзе столькі й столькі збожжа, бульбы й кароў!» «Зробім!» — адказвае на гэта аканом, і пасылае сваіх цівуноў выганяць прыгонных на панскае поле...

Бо падумайце самі, грамадзяне: намжа столькі крычалі, што ў выніку нядаўнай зьмены статуту сельскагаспадарчай арцелі, калгасы будуць мець куды большую аўтаномію, а сходы калгасьнікаў — пастанаўляючы голас ў выкарыстаньні рэсурсаў свайго калгасу. А што на практыцы? Атрымаўшы згары распрацаванае «абавязацельства» на свой раён, партыйны цівун склікае сход калгасьнікаў і кажа: на ваш калгас прыпадае ў гэтым годзе здаць і прадаць дзяржаве вось такую колькасьць сельскагаспадарчых прадуктаў. Як гэта зробіце — вашая справа: вы-ж маеце пастанаўляючы голас... Хіба згодзіцеся, дарагія слухачы, што якраз такі пастанаўляючы голас мелі ў свой час прыгонныя.

Як і трэба было чакаць, на другі дзень пасьля апублікаваньня «забавязацельстваў», якіх беларускія сяляне ніколі ня прыймалі, партыйная «Звязда» закрычала ў загалоўку перадавіцы: «Узяў абавязацельства — выканай!» Тон гаво-

(Заканчэньне на 3-яй бачыне)

Жахлівы білянс русыфікацыі

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

але і ў установах, школах сярэдняй і вышэйшай, каб яна была і на папяроснай каробцы, і на трактары, і на станку».

Пасьля выступленьняў гэтых двух, а за імі і некаторых іншых пісьменьнікаў у вабароне правоў беларускае мовы, голас забрала інтэлігенцкая маса — студэнты й настаўнікі. Гэтак адзін із студэнтаў на бачынах «Літаратуры і Мастацтва», у духу выступленьня М. Лужаніна, пісаў: **«Толькі тады, калі мы пачуем жывую беларускую мову з вуснаў выкладчыка і прадаўца, сакратаркі і інжынера, дырэктара заводу і міністра, калі мы знойдзем яе ў заявах і ў пратаколах судовых працэсаў, на старонках навуковых працаў — толькі тады беларуская мова зойме належнае месца ў жыцьці».**

У такт вышэй прыведзеных словаў апошнім часам на бачынах беларускага савецкага пэрыядычнага друку амаль кажны тыдзень знаходзім выступленьні прадстаўнікоў радавой беларускай інтэлігенцыі, галоўна студэнцтва й настаўніцтва. Гэтыя выступленьні так частыя, характэрныя й абуральныя. Яны даюць падставу гаварыць аб тым, што адной з галоўных зьяваў у беларускім культурным жыцьці ў БССР ёсьць акцыя ў вабароне нацыянальнага характару беларускае культуры наагул і нацыянальных правоў беларускае мовы ў прыватнасьці.

Характэрна адцеміць, што да гэтай акцыі ня прыступілі тыя, якія нармальна павінны былі-б яе ачоліць. Гэта беларускія старэйшыя пісьменьнікі яшчэ сталінскай школы, як К. Крапіва, М. Лынькоў, П. Броўка, П. Глебка, М. Танк і цэлы рад іншых. Яны, абчэпленыя многімі ордэнамі й мэдалямі, неадноўчы ляўрэаты сталінскіх прэміяў, засталіся, няжаль, глухімі на найбольш балючыя патрэбы сяньняшняга дня, а зь няволніцкай паслухмянасьцяй і надалей вылужываюцца перад маскоўска-бальшавіцкім акупантам.

Затое пацішаючым ёсьць тое, што ў вабароне элемэнтарных нацыянальных правоў беларускага народу дружна выступіла ўся інтэлігенцкая маса. Ейны голас бясспрэчна мацнейшы за голас сталінскіх ляўрэатаў і бясприцыповых падхалімаў, бо гэта голас народу і да народу.

Ст. Крушыніч

Творы Максіма Багдановіча

20)

* * *

Аня, Анечка,
Мая елачка зялёная!
Ці віхуры цябе падламалі,
Ці грымоты ўразілі?
Ты ляжыш і не кранешся, —
Вочкі ясныя закрыліся,
Вусны бледныя стуліліся.
Але што-ж мы, мае людзейкі,
Засмуціліся?
Ўжо табе не баліць,
Ўжо табе давялося спачыць.

(1915—1916)

1915

МАКСІМ І МАГДАЛЕНА

Гэй пайду-ж я па вуліцы
Ў тое поле за ваколіцу.
Ля ваколіцы і плот і гарод,
Завіваецца хмяліначка.
Ды чаму-ж цябе, зялёную,
Градам-дожджыкам ня выбіла?
Ты, хмяліначка вясёлая,
Кучаравая хмяліначка,
Загубіла буйну галаў ты,
Буйну голаў ды Максімаву.
Максім у карчомцы гуляе,
Ён гуляе — крыж прапівае,
Да таварышаў сваіх выгукае:
«Піва-мёд у карцы налівай,
Каб лілося аж за край, аж за край,
Песьню гучную яшчэ запявай
Ды цымбаламі падыйгравай!»
Гэй, як скрыпнуць, як утнуць ганака —
Толькі сьцены захадзілі у шынка.
Струны звонка вымаўляюць спад рукі,
Ёмкім дробам выбіваюць хадакі.
Іх сталёвыя падкоўкі звіняць;
Ля парога людзі добрыя стаяць,
Падпяваюць, прыгавораваюць
Ды Максіма ўсё пахвалеваюць.
Ён сядзіць — не памалу п'е,
Пад цымбалы у далоні б'е,
І хмяльная-ж яго галава,
Мова дзіўная так-такава:
«Магда, Магдачка,
Мая кветачка-пралесачка!
Не кахацца мне, хлопу, з табою,
Ваяводы старога дачкою.
Сяньня з войтам цябе заручаюць,
Рушнікі вынімаюць,
Русу косу тваю прапіваюць.
То ня траўка-павіліка расплятаецца, —
Наша вернае каханейка канчаецца.
Ўжо ня будзеш гуляць, як бывла,
Цалаваць, як раней цалавала,
Выхадзіць у сад апаўночы,
Глядзець ненагляднаму ў вочы.
Ты марцовага сьнегу бялей,
Броўкі — долі сіроцкай чарней;
Не забыць іх сэрцу ніколі,
Ня бачыць давеку патолі.
Лісся, піва, цячы, як вада,
Бо пала на сэрца нуда!»
У хмялі Максім гавора, не чакае гора,
Ды пачула тыя словы шынкароўна Сора.
Ўзяла Сора да палацу шпарка паімчала,
Ваяводзе аб прыгодзе ўсё пераказала.
Гэй, як грымне ваявода у памост нагою:
«Налажы-ж ты, лайдачуга, буйнай галавою!»
Толькі ўчулі тое слугі — зараз пасьпяшалі,
Ланцугамі хлопу ногі заквалі,
Павялі на пляц кірмашовы,
На памост высокі сасновы.
Людзі добрыя ўкруг стаяць.
Ён ідзе ня йдзе, супыняецца;
Белы ручанькі па баках вісяць,
Ногі борздыя вагаюцца.
Ды ня жаліцца да людзей Максім,
Толькі кажа ён аб цымбалы ім,
Хоча зноў пачуць тое граньнейка,
У вапошні раз,
У сьмяротны час,
На апошняе ізь сьветам разьвітаньнейка.
Вокам кінуць — цымбалы дасталі,
На памост на высокі паклалі.
Страсянуў Максім кудрамі — годзе плакаць, [годзе.
Цяжка-важка, сумнюсенька ён заводзе:
«Не вятрыска ад поўначы павявае —
Ціха сон у камору ўступае,
Вочы мне стуляе, ацьмянжае.
То ня птушка ў гнязьдзечку страпятнулася —
Маё сэрца улякнулася.
Сьнілася мне — я ўзьмежкам іду,
Поруч збожжа калыхаецца,
Поруч збожжа калыхаецца,
Буйнай срыбнай расой асыпаецца.
Сяньня спраўдзіўся той нядобры сон,
Сяньня спраўдзіўся церазь дзевяць дзён:
Празь цябе, дзявоцкая краса,
Сьлёзы коцяцца, як буйная раса».
Ціха ўсё — толькі струны зьвіняць,
Толькі песьня разьліваецца.
Людзі добрыя навакол стаяць, —

Адгукнецеся!

Бадай кажнаму знаёмае тое цікавае пачуцьцё, што авалодвае чалавекам пры наведваньні мясьцінаў, зь якімі зьвязаная частка ягонага жыцьця. Прыгадваецца featрознае — добрае й благое. Хоць праўда — найчасьцей толькі добрае. Такая ўжо людзкая натура.

Лювэн... Беларусам на эміграцыі гэтае слова гаворыць шмат. Куды-б іх жыцьцё не закінула — у вадну з эўрапэйскіх краінаў, у Амэрыку ці Аўстралію — аб Лювэне яны чулі, чыталі, дыскутавалі.

Зусім зразумела, што тым з нас маладых (хоць-бы й у вадносным значэньні гэтага слова), якім давялося правесьці ў Лювэне свае студэнцкія гады ці частку іх, гэты спакойны бэльгійскі гарадок прыгадвае шмат больш, чымся іншым. Хіба няма такога, для каго Лювэн, ягоны ўнівэрсытэт, наша студэнцкая група, былі толькі нязначным эпізодам.

Аўтару гэтых радкоў, ад часу выезду зь Лювэну даводзіцца наведваць яго сыстэматычна, два разы ў год. Пад сьвежым уражаньнем апошняга падарожжа хочацца падзяліцца з чытачамі некаторымі думкамі й меркаваньнямі.

Калі мы (9 асобаў) пераехалі ў Бэльгію ў 1950 г. з Ангельшчыны, беларуская студэнцкая група была яшчэ невялікай, у пэрыядзе росту. Аднак шлях ужо быў працярэблены, і ўнівэрсытэцкія ўлады ведалі ўжо Беларусаў з найлепшага боку. Ня будзем тут вылічаць тых, хто асабліва спрычыніўся да гэтага — аб гэтым крыху гаварылася і напэўна будзе гаварыцца больш. Адцемім толькі, што галоўным фактарам, які дазволіў нашай студэнцкай групе ў Лювэне ня толькі разрасьціся колькасна, але й разьвіць шырокую нацыянальна-грамадзкую й культурную працу, была адзінасьць мэты. Ня гледзячы на рознасьць выхаваньня, на рознасьць пройдзеных шляхоў, усе былі задзіночаныя жаданьнем здабыць асьвету й служыць свайму народу. Гэтым тлумачыцца й тая сымпатыя й пашана, якую так хутка здабыла наша студэнцкая група ў Лювэне.

Пачынаючы ад 1950 году, група пачала хутка расьці. Падчас некаторых акадэміцкіх гадоў колькасьць студэнтаў даходзіла да 40. Яшчэ хіба сьвежая ў памяці ейная дзейнасьць. На рэфэратах, прыняцьцях з нагоды нацыянальных сьвятаў прысутнічалі міністры. Беларускі Студэнцкі Ансамбль зарганізаваны незабыўным кампазытарам Міколам Равенскім, аб'езьдзіў ня толькі Бэльгію, але й рабіў выступы ў Нямеччыне, Францыі, Ангельшчыне. Наш хор пакінуў па сабе трывалы сьлед — сэрыю грамафонных дыскаў з нацыянальнымі, народнымі й рэлігійнымі песьнямі. Дыскі гэтыя ня толькі былі раскупленыя, але й скапіяваныя (незаконна!) аднэй з амэрыканскіх фірмаў. Вялася актыўная праца сярод нашых работнікаў. Зрэшты, аб гэтым і аб шмат чым іншым чытачоў даволі дакладна інфармавала наша прэса. Гаворым аб гэтым толькі таму, каб прыгадаць, што навет студыюючы, пры добрай волі ды ў добра зарганізаванай групе можна шмат чаго зрабіць.

Праўда — у Лювэне мы мелі асабліва спрыяльныя абставіны: прыхільна настаўленых уплывовых Бэльгійцаў, добрыя матар'яльныя й жыльлёвыя ўмовы. Быць галодным не даводзілася ніколі. Найбольш-жа важным, на нашу думку, было супольнае жыцьцё — супольная каса й існаваньне Беларускага Студэнцкага Дому. Апошняе мела й адмоўныя бакі — асабліва з гледзішча вывучэньня мовы выкладаньня. Аднак, хоць некаторым у нас мо й не падабалася гэтая «камуна», вынікі супольнага жыцьця гавораць самі за сябе.

Але пакінем успаміны й разважаньні. Пераважная бальшыня нашых «лювэнцаў» удала закончыла студыі. Дзе іх цяпер ні знойдзеш — у Бэльгіі, Нямеччыне, Ангельшчыне, ЗША, Канадзе... Мэдыкі, фармацэўты, інжынеры й дактары розных галінаў, аграномы, эканамістыя, сацыялёгі, журналістыя... Бальшыня працуе ў сваім фаху, а ў эміграцыйных умовах гэта шмат.

А Лювэн — «беларускі» Лювэн — пусьцее. Пусьцее з кажным годам. Беларускі Студэнцкі Дом — «Белы Дом», як яго завуць бэльгійскія студэнты — існуе й далей. Але ў ім — на самым верхнім паверсе — жыве цяпер толькі малая групка нашых «апошніх магіканаў». На іншых паверхах чуваць флямандзкая або француская мова: гэтыя паверхі, калісьці перапоўненыя беларускімі студэнтамі, наняла адна з унівэрсытэцкіх установаў.

Чаму няма новага прыплыву нашых студэнтаў у Лювэн? Няма больш стыпэндыяў? Справа ня ў іх. Калі я папытаўся а. Робэрта адносна матар'яльных магчымасьцяў, ён мне адказаў проста: «Былі-б студэнты — знайшліся-б і стыпэндыі». Яму цяжка не паверыць: хай прыгадаюць тыя абсальвэнты, што прыехалі ў Лювэн, ня маючы яшчэ стыпэндыяў — ці ня скончылі яны студыяў?

Уся справа ў тым — і на эміграцыі гэта нармальна — што ў Эўропе вычарпаліся кандыдаты з адпаведнай падрыхтоўкай. Такія кандыдаты ўжо закончылі або канчаюць студыі калі ня ў Лювэне, дык у іншых унівэрсытэтах Эўропы.

Як ведаем, у ЗША, дзе апынулася пераважная бальшыня нашай сьведамай і палітычна выробленай эміграцыі, студыюе або ўжо закончыла студыі пераважная колькасьць нашае моладзі. Цяжка нам тут у Эўропе мець поўны вобраз таго, які ўклад робіць гэтая моладзь у грамадзкае й палітычнае жыцьцё нашай эміграцыі. Але гэта іншая тэма, на якой варта было-б таксама раз спыніцца.

Гэтым разам нас цікавіць іншае пытаньне: ці ўсе з тых у Амэрыцы, хто мае ці хутка будзе мець адпаведную падрыхтоўку да ўнівэрсытэту, здолее ў ЗША атрымаць вышэйшую асьвету? А ведама-ж, што шмат з тых, хто выяжджаў з Эўропы дзецьмі, ужо маюць за сабой сярэднюю школу. Ці яны маюць намер працягваць навуку? А калі не, дык чаму?

Ня будзем гаварыць аб тых, што ня хочуць ці няздольныя вучыцца далей. Але як з рэштай? Унівэрсытэт у ЗША каштуе дорага, і ня ўсе могуць атрымаць стыпэндыі. Вось тыя або іхныя бацькі мусілі-б падумаць аб магчымасьцях, якія існуюць у Лювэне. Зьвяртаемся ў гэтым выпадку да нацыянальна сьведамага элемэнту: ці ня грэх перад Бацькаўшчынай і перад сабой, маючы адпаведную падрыхтоўку, не працягваць навукі, калі на гэта ёсьць магчымасьці? А мо палохае вас Эўропа? Ці адцягваюць вас пэрспэктывы добра платнай працы, хоць і бяз вышэйшай асьветы? Хай вам будзе прыкладам адзін з вашых сяброў, які на свой кошт прыехаў з Аўстраліі, пакінуўшы там сваю сям'ю, і хутка будзе ўжо кваліфікаваным эканамістым. У Лювэне ёсьць цэлая група ўкраінскіх студэнтаў, што прыехала з Канады.

Беларускі Студэнцкі Дом у Лювэне чакае на новых кандыдатаў. Тыя, што хочуць выкарыстаць усе свае здольнасьці дзеля служэньня Бацькаўшчыне — адгукнецеся!

Ул. Нямановіч

А дзе клопаты аб чалавеку?

(Працяг з 2-ое бачыны)

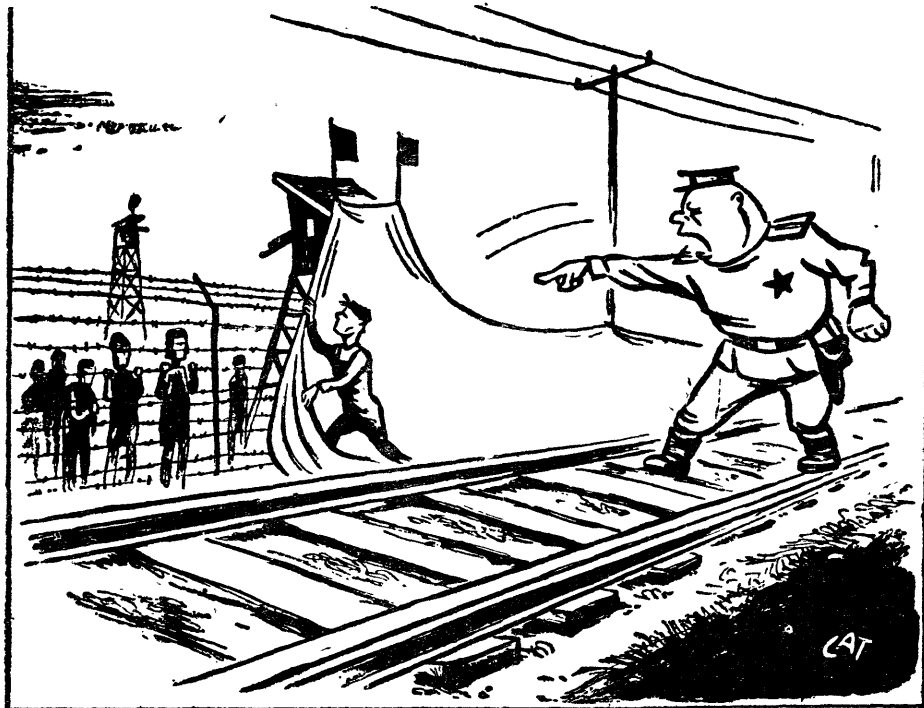
рыць ужо сам за сябе. Але заглянем далей. Даведваемся зь перадавіцы, што ў забавязаньнях «шырока адлюстраваныя ўказаньні Першага сакратара ЦК КПСС тав. Хрушчова, зробленыя ім на рэспубліканскай нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі...» Камэнтараў хіба ня трэба. Даведваемся таксама, што трэба як найхутчэй дагнаць Амэрыку, што валавы збор збожжа ў рэспубліцы узрос у параўнаньні зь 56 годам на 20,8 працэнта.

Аднаго толькі не даведваемся: на колькі працэнтаў узрасла аплата за працадзень? На колькі працэнтаў узрос агульны жыцьцёвы узровень насельніцтва Беларусі ў параўнаньні зь 56 годам? Чаму ў гэтым выпадку нельга знайсьці нічога, акрамя агульных фразаў аб «клопатах аб чалавеку»?

Адказ ясны. Зрэшты, падумайце самі...

У. С.

Булганін аб 1958: „Будзе гэта год перамоваў...“

— Хутчэй, хутчэй! Цягнік з нашымі прыяцелямі, коэгзыстэнцыялістымі набліжаецца...

Памажыце зрабіць карысную справу!

ДА СПРАВЫ ВЫДАНЬНЯ ТВОРАЎ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

Выдавецтва «Бацькаўшчына», апрача тыднёвіка пад тым-жа назовам і месячнага ілюстраванага часапісу для дзяцей «Каласкі», пачынаючы ад 1952 году выдае й кнігі лепшых твораў беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў. За гэты час выдана 13 кніжак твораў беларускае літаратуры, а сярод іх найвялікшых нашых паэтаў Янкі Купалы й Якуба Коласа.

У мінулым годзе ў сувязі з 40-годзьдзем сьмерці Максіма Багдановіча мы пачалі на бачынах «Бацькаўшчыны» перадрукоўваць паэтычныя творы гэтага паэты, каб іх выдаць пазьней асобнай кніжкай.

Варта адцеміць, што творчасьць Багдановіча найменш ведамая й найменш даступная беларускаму й заходняму чытачу, бо на Захадзе ягоныя творы зусім ня перадрукоўваліся. А між тым, роля й значаньне Багдановіча ў нашай літаратуры ня меншае за ролю й значаньне Купалы й Коласа. У той час, калі Купала й Колас галоўным чынам парушалі ідэйныя праблемы нашага нацыянальнага адраджэньня, Багдановіч, як нязвычайна ўталентаваны майстра беларускага паэтычнага слова й паэта высокай літаратурнай культуры, стварыў артыстычныя асновы нашае адраджэнскае літаратуры й падняў яе на эўрапэйскую вышыню. Такім чынам Багдановіч, як адзін ізь вялікай тройкі беларускай адраджэнскай літаратуры, удала дапаўняў двух апошніх — Купалу й Коласа.

Нажаль, цяпер матар'яльнае палажэньне «Бацькаўшчыны» на столькі пагоршылася ў сувязі з ростам друкарскіх і іншых коштаў, што Выдавецтва дасюлешнім спосабам ня зможа выдаць гэтае цэннае кнігі й ейны набор, які застаецца пасьля надрукаваньня ў «Бацькаўшчыне» твораў Багдановіча, прыдзецца раськівуць. Гэта было-б недаравальнай шкодай, бо гатовы набор — гэта ўжо палавіна коштаў усяго выданьня.

Каб усё-ж такі ажыцьцявіць гэтае патрэбнае й цэннае выданьне, Выдавецтва ня мае іншага выхаду, як зьвярнуцца да шырокіх колаў нашага эміграцыйнага грамадзтва з гарачым заклікам і шчырай просьбай памагчы нам у гэтай справе. Мы ня просім ані беззваротных ахвяраў, ані ніякіх формаў дапамогі, а просім толькі зусім простай, натуральнай і бясстратнай рэчы: каб ужо цяпер кажны той, для каго беларуская нацыянальная справа ня ёсьць абыякавай, купіў наперад прынамся адзін эгзэмпляр заплянаванага выданьня.

Кніга мае быць прыгожа афармленая, у каляровай вокладцы, на добрай паперы й з партрэтам аўтара. Яна выдаецца пад рэдактарствам ведамых беларускіх літаратураведаў праф. Антона Адамовіча й др. Ст. Станкевіча; яны-ж прыгатавалі і ўводныя артыкулы для кнігі аб жыцьці й творчасьці Максіма Багдановіча. Кніга будзе абыймаць каля 200 бачынаў друку.

Кошты выданьня, апрача друкарскага набору, будуць выносіць каля 1 000 амэр. даляраў. Цана аднаго эгзэмпляра будзе выносіць 3 амэр. даляры, а ў іншых краінах іхную раўнавартасьць. Для краінаў зь ніжэйшым узроўнем жыцьця цана будзе зьніжаная ў тэй самай працэнтнай прапорцыі, як і для іншых кніжак Выдавецтва «Бацькаўшчына». Дык каб здабыць патрэбныя 1 000 даляраў на выданьне гэтае кнігі, дастаткова калі будзе закуплена наперад прыблізна 350 яе эгзэмпляраў.

Кнігу плянуецца выпусьціць у канцы чэрвеня 1958 году. Але да друкаваньня кнігі трэба прыступіць найпазьней у пачатку травеня. Таму тэрмін закупу кнігі згары ўстанаўліваецца да 15 красавіка.

Мы зьвяртаемся з гарачай просьбай да ўсіх беларускіх грамадзкіх арганізацыяў і паасобных грамадзян безадкладна прыступіць да збору грошай на набыцьцё кнігі й перасылаць іх на адрыс Адміністрацыі «Бацькаўшчыны» ў Мюнхэне, або на адрыс нашых Прадстаўніцтваў у розных краінах.

Пры гэтым Выдавецтва «Бацькаўшчына» гарантуе, што ў выпадку, калі-б аказалася недастатковая колькасьць пакупнікоў кнігі й яна дзеля гэтага ня выйшла, дык заплачаныя за яе грошы будуць зьвернутыя назад собсьнікам. Аднак, нам ня хочацца верыць, каб нашая эміграцыйная грамадзкасьць да гэтага дапусьціла.

Выдавецтва «Бацькаўшчына»

З болю сэрца разрываецца.
Гэй, было-б табе, Максім, не кахацца,
На вяльможную дачку не заляцацца.
Страсянуў Максім кудрамі — годзе плакаць,
[годзе.
Цяжка-важка, сумнюсенька ён заводзе:
«Магда, Магдачка,
Мая зоранька ясная,
Маё сонейка ды краснае!
Ой, ад сонейка
Па зямлі кветы расьцьвітаюць,
Ад яго-ж яны й пасыхаюць.
А ты, сонца, сьвеціш,
Залатое, сьвятое,
І ня ведаеш тое».
Ціха ўсё — толькі струны зьвіняць,
Толькі песьня разьліваецца.
Людзі добрыя навакол стаяць, —
З болю сэрца разрываецца.
Гэй, было-б табе, Максім, не кахацца,
На вяльможную дачку не заляцацца.
Страсянуў Максім кудрамі — годзе плакаць,
[годзе.
Цяжка-важка, сумнюсенька ён заводзе:
«Мае дзетачкі, мае дробныя,
Вы наплачацеся, нагалосіцеся,
Бо ня стане ў вас татачкі!
Хто вас будзе гадаваці, адзяваці
І ад цёмнай ночы укрываці?
Станеце вы, дзеткі, жабракамі,
Пойдзеце барамі-лугамі,
Ды гасьцінцамі-дарогамі.
А дарогі тыя бясконца ляжаць, —
Без канца вам, дзеткі, гора горкае цярпець».
Ціха ўсё — толькі струны зьвіняць,
Толькі песьня разьліваецца.
Людзі добрыя навакол стаяць, —
З болю сэрца разрываецца.

А як сьмерцяй Максіма скаралі, —
Рукі белыя да брамы прыбівалі,
Рукі белыя да брамы мястовай,
Галаву — да вежы вартовай,
Каб дажджы яму кудры мачылі,
А вятры каб сушылі,
Каб крукі прылятылі — вочы дзяўбалі,
А ўсе людзі пазіралі — ды не забывалі.

* * *

Ой, скацілася зорачка, скацілася,
Ты пайшла ад нас — і не прасьцілася,
Не прасьцілася, не разьвіталася,
І куды пайшла — не сказалася.
Я-ж цябе лячыла, даглядала,
На сьнег нагаворны клала,
Праз хамут прадзявала,
Ліпавым цьветам паіла,
Чаму-ж ты мне гэтак зрабіла?..

* * *

Ўстужку сінюю ўплятаю
У цябе, мая каса!
У таго, каго кахаю,
Сіні колер пояса.
Можа мілы здагадаецца,
Для чаго яна ўплятаецца,
Што ён сэрцу падабаецца.

Ўстужку сінюю ўплятаю,
Як у мілага пояс.
Мо аб тым, што я кахаю,
Зразумее мілы ўраз.

Заплаяла-б я ўстужку сінюю,
Як у мілага пояс,
Ды баюся, што паведаюць
Людзі розныя аб нас.
Таварышкі здагадаюцца,
Для каго яна ўплятаецца.

* * *

Сярод вуліцы у нас карагод,
Ды ня йду я ў таночку гуляць,
Як той мак на градзе, красавац,
Праз красу сваю таварышак зляваць.
Зрадзіць тварык белы бедную мяне:
Толькі міленькае імя назавуць —
Белы тварык разгараецца,
А дзяўчаты усьміхаюцца.

* * *

Ой лясы-бары ды лугі-разлогі!
Цераз вас ідуць пуцінкі-дарогі.
Калі хлопца я шчыра кахала, —
Да яго сьцяжынку пратаптала.
Йшла сьцяжынка — дайшла да расстаньня:
Тут і скончылася нашае каханьне.
Я вазьму — ізноў па ёй пахаджу.
Я ізноў на сьцяжынку пагляджу.
А на ёй ужо трава-мурава;
Ўсьцяж крушыньнік разрастаецца,
Над дарогай гальлём навісаецца:
Ні праходу, ні праезду няма.
Спад крушыньніку крынічка цячэ,
І гнязьдзечка зыбаецца ў ім.
А таму і зыбаецца,
Што там птушка-пяюшка заліваецца:
«Ты ня будзеш, крынічанька,
За разводзьдзе сваё ўвясну паўней;
Пакахаеш, дзяўчыначка,
Ды ня так, як кахала ты даўней!»

(Далей будзе)

ДА ЎВАГІ НАШЫХ ПРАДСТАЎНІКОЎ і ЎСЯГО БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДЗТВА!

Выдавецтва «Бацькаўшчыны» зьніжае на 25% цану ўсіх сваіх выданьняў за выняткам «Спадчыны» Я. Купалы ў цьвёрдай вокладцы, «Беларускіх казак» у цьвёрдай і мяккай вокладцы й «Выбраных твораў» Р. Крушыны. У выніку цана ўсіх выданьняў наступная:

Янка Купала
СПАДЧЫНА
— Выбар паэзіі зь вялікім крытычным артыкулам **Ст. Станкевіча.** Балонаў 564. **Цана 5.25, 9, або 11 амэр. даляраў** (залежна ад вокладкі й паперы).

Янка Купала
ТУТЭЙШЫЯ
— П'еса ў чатырох дзеях з крытычным артыкулам **Р. Склюта.** Балонаў 83. **Цана 1 амэр. даляр.**

Янка Купала
РАСЬКІДАНАЕ ГНЯЗДО
— Драма ў пяцёх актах з крытычным артыкулам **Р. Склюта.** Балонаў 58+XV. **Цана 0.75 амэр. даляра.**

Якуб Колас
НОВАЯ ЗЯМЛЯ
— Паэма зь вялікім крытычным артыкулам **Р. Склюта.** Балонаў 246+XXXII. **Цана 2.25 амэр. дал.**

Якуб Колас
СЫМОН МУЗЫКА
— Паэма з крытычным артыкулам **Р. Склюта і А. Бабарэкі.** Балонаў 238. **Цана 2.25 амэр. даляраў.**

Якуб Колас
У ПАЛЕСКАЙ ГЛУШЫ
— Повесьць. **Цана 1.50 амэр. дал.**

Андрэй Мрый.
ЗАПІСКІ САМСОНА САМАСУЯ
— Сатырычная аповесьць з крытычным артыкулам **Р. Склюта.** Балонаў 88. **Цана 0.75 амэр. даляра.**

Лукаш Калюга
НЯДОЛЯ ЗАБЛОЦКІХ
— Аповесьць з крытычным артыкулам **Р. Склюта. Цана 1.10 амэр. даляраў.**

Власт (Вацлаў Ластоўскі)
ТВОРЫ
— Апавяданьні. Балонаў 112. **Цана 0.75 амэр. даляра.**

Юрка Віцьбіч
ПЛЫВЕ З-ПАД СЬВЯТОЕ ГАРЫ НЁМАН
— Мастацкія нарысы. **Цана 0.75 амэр. даляра.**

Рыгор Крушына
ВЫБРАНЫЯ ТВОРЫ
— Вершы. **Цана 2 амэр. даляры.**

ЛЯ ЧУЖЫХ БЕРАГОЎ
— Альманах твораў эміграцыйных паэтаў і пісьменьнікаў з уступным артыкулам **Ст. Станкевіча.** Балонаў 238. **Цана 2. 25 амэр. даляраў.**

БЕЛАРУСКІЯ КАЗКІ
Зборнік народных казак і літаратурных твораў з казачнымі матывамі. Балонаў 215. **Цана 3 або 4 даляры** (залежна ад вокладкі).

Заўвага: У эўрапэйскіх краінах, паймення ў Англіі, Францыі, Бэльгіі, Нямеччыне, Італіі, Гішпаніі, а таксама ў Аргэнтыне, Бразыліі й Аўстраліі выданьні каштуюць на 20% танней вышэй пададзенае расцэнкі

Выдавецтва «Бацькаўшчына»

УВАГА!

Баларуская Рэдакцыя радыя «Вызваленьня» паведамляе, што ад 2-га лютага г. г. беларускія перадачы перадаюцца ў наступных гадзінах сярэдня эўрапэйскага часу і на наступных хвалях:

ад гадз. 16.00 да 17.00 — на хвалях 17 і 19 мэтраў; ад гадз. 18.00 да 19.00 — на хвалях 25 і 31 мэтраў; ад гадз. 22.00 да 23.00 — на хвалях 31 і 41 мэтраў; ад гадз. 24.00 да 1.00 — на хвалях 41 і 49 мэтраў; ад гадз. 4.00 да 5.00 — на хвалях 31 і 41 мэтраў.

Беларуская Рэдакцыя Радыя «Вызваленьне»

Зь беларускага жыцьця

У ЛЁНДАНЕ (КАНАДА)

2-га лютага сёлета адбыўся агульны гадавы сход сяброў мясцовага аддзелу ЗБК, а таксама прыхільнікаў дый нагул Беларусаў Лёнданскай акругі.

Сход адкрыў старшыня аддзелу сп. Л. Жураўскі, які таксама даў справаздачу з 9-га агульнага зьезду Згуртаваньня Беларусаў у Канадзе, што адбыўся 25—26 студзеня ў Таронта.

Пасьля гэтага сакратар аддзелу сп. В. Іваноўскі прачытаў справаздачу зь дзейнасьці аддзелу, а таксама зь фінансавае гаспадаркі.

Вяліся вельмі цікавыя й ажыўленыя дыскусіі што да пляну працы нашага аддзелу. Падчас перапынку некаторыя прысутныя выпаўнілі заявы прыйма ў арганізацыю і, такім чынам, далучыліся да нашае сям'і, якая, дарэчы, расьце штораз больш.

У прынятым пляне працы была зьвернутая асаблівая ўвага на ладжаньне розных імпрэзаў, якія дазволяць нашаму адзелу ня толькі ўмацавацца нутрана, але й збольшыцца колькасна.

У новую ўправу ўвайшлі: Мікалай Шуст — старшыня, Віктар Іваноўскі — сакратар, Антон Лемішэўскі — скарбнік.

У наглядную раду ўвайшлі: Лявон Жураўскі, Мікалай Дэмчук, Мікалай Бубновіч.

Уступаючая ўправа атрымала абсалюторыюм з падзякай.

Сход адбыўся ў вельмі сэрдэчнай і сяброўскай атмасфэры. Разыходзячыся, усе прасілі новую ўправу, каб яна паклала як найбольш сілаў для захаваньня еднасьці ды не дапускала да розных вузкагруповых непаладак. **Брат.**

У МУРАЖЫ (БЭЛЬГІЯ)

Тут кажнага году пры парахвіі УАПЦ наладжваюцца калядныя сьпевы, у якіх бярэ ўдзел і беларускія сям'я сп-ства Красоўскіх. У гэтым годзе з атрыманага гэткім шляхам даходу, зь ініцыятывы Ўкраінцаў — калегаў сп. Красоўскага — было выдзелена 300 бэльг. франкаў для Беларусаў, якія сп. Красоўскі й прыслаў на выдавецкі фонд «Бацькаўшчыны».

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны» із свайго боку складае шчырую падзяку як сп. Красоўскаму, так і ўкраінскім аўтарам шляхотнае ініцыятывы.

У БЕЛАРУСКІМ ІНСТЫТУЦЕ НАВУКІ Й МАСТАЦТВА

Генэраль Ф. Кушаль 18 студзеня 1958 г. прачытаў для сяброў БІНіМ-у й для запрошаных гасьцей рэфэрат на тэму «Другая Лівонская Вайна», якую праводзіў кароль польскі й Вялікі Князь літоўскі Сьцяпан Батура супраць Маскоўшчыны Івана IV-га (Грознага). У ваглядзе падзеяў XVI-га стагодзьдзя прэлегэнт разгарнуў шырокую панараму II Лівонскае вайны з усімі ейнымі цяжкасьцямі й жахамі. Тры паходы Сьцяпана Батуры супраць Маскоўцаў — на адваёву Полацка, Вялікіх Лукаў і Пскова — гэраічнае змаганьне ў іх нашых прашчураў, паказваюць, як наважана й непахісна бараніліся Беларусы ад расейскага захопу. Нажаль, Польшча гэнымі часамі выявілася здрадлівым саюзьнікам, дбаючы толькі аб свае інтарэсы, што дапяло да руіны фарпост Эўропы супраць Расеі, якім было Вялікае Княства Літоўскае.

Пасьля дакладу, у дыскусіях, было выказана меркаваньне, што прэлегэнт няправільна асуджае Ягайлаўскую дынастыю за абыякавае дачыненьне да свае беларускае дзяржаўнае й культурнае спадчыны ды робіць вялікіх князёў літоўскіх першым чынам адказнымі за заняпад старое беларускае дзяржавы. Заняпад гэты трэба разглядаць у больш складаным сьвятле тагачасных падзеяў, улічваючы й іншыя фактары: эканамічны, палітычны ды інш.

Ген. Ф. Кушаль, баронячы свайго пагляду, даводзіў, што за ход падзеяў найбольшую адказнасьць перад гісторыяй павінны несьці вялікія князі літоўскія, якія маглі мець уплыў на долю ВКЛ, але дзеля нядбайнасьці й слабахарактарнасьці гэтага не рабілі.

Ацэна ролі цэлае дынастыі Ягайлавічаў — пытаньне складанае. Аргумэнтаў з абодвух бакоў можна знайсьці шмат, дыскусія даўгая. дык і было пастаноўлена прысьвяціць тэме асобную навуковую зборку.

✡

1-га лютага 1958 году на чароднай навуковай зборцы сяброў БІНіМ-у пасьля кароткага дакладу сп. Я. Запрудніка аб вялізарнай колькасьці фактычных памылак у кнізе Н. Вакара „Belorussia" ды аб патрэбе іхнага выпраўленьня, адбылося абмеркаваньне гэтае кнігі. У працы сп. Вакара запраўды аж роіцца ня толькі ад тэндэнцыйных насьвятленьняў паасобных фактаў зь беларускае гісторыі ці зь беларускае гістарыяграфіі, але безьліч недарэчнасьці у ёй, выдумак аўтаравых (прыкладам, Купалу, які загінуў у 1942 годзе, Вакар узнагароджвае ў 1947 годзе ордэнам Леніна! або зь Язэпа Пушчы робіць паэту Заходняе Беларусі, а з Крапівы — Латыша Кейрыса), ды самага звычайнага неразуменьня гісторыі нашага краю.

Кніга Вакара ўносіць шмат дэзынфармацыі ў амэрыканскае грамадзтва, і было пастаноўлена зарэагаваць на яе сэрыяй артыкулаў, у якіх пакажацца на тэндэнцыйнасьць аўтара «Бэлёрашы »ды на гістарычную праўду.

У НЬЮ-ЁРКУ ПАЧАЛА ПРАЦУ БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА

У часткава наладжаным будынку Беларускага Грамадзкага Цэнтру ў Брукліне 1 лютага 58 г. пачала сваю рэгулярную працу тыднёвая Беларуская Школа. У школе выкладаецца закон Божы, беларуская мова й беларускія сьпевы. Школа наладжаная стараньнем культурна-асьветнага рэфэрату ньюёркаўскае ўправы БАЗА.

У ЎРАДЗЕ БНР

8 лютага 1958 году адбылося чароднае паседжаньне ўраду БНР, на якім Прэзыдэнт Абрамчык зрабіў інфармацыйны даклад ды абмяняўся думкамі зь сябрамі ўраду што да міжнароднага палажэньня. Сакратары БНР зрабілі таксама агляды справаў у сваіх рэсортах, паведамляючы аб бліжэйшых заданьнях на будучыню.

На просьбу ўраду наведаць беларускія асяродкі ў ЗША й Канадзе, Прэзыдэнт адказаў, што ў меру магчымасьцяў пастараецца зрабіць гэта. **З.**

«УСПАМІНЫ»
сэнатара Васіля Рагулі
можна набыць цераз
Byelorussian Press Exchange
(Book Store)
249 E. 10 St., New York 9, N. Y. U.S.A.
Цана: 1,50 дал.

Да ўсіх Беларусаў

Дарагія Суродзічы!

Для бальшыні з нас мінула ўжо дванаццаць год ад таго часу, калі мы пакінулі Беларусь, каб шукаць новых шляхоў жыцьця й змаганьня, новых магчымасьцяў і далей ходацца з чырвоным камунізмам, што тады яшчэ раз паняволіў нашую Бацькаўшчыну.

Ці мала гора пазналі мы па розных закутках і лягерах, пакуль паўладжваліся ў вольным сьвеце. Прыйшлі мы ў гэты вольны сьвет як палітычныя эміґранты, шукаючы ў ім не дабрабыту, а шляхоў да змаганьня як мага за вызваленьне Беларусі.

Зусім аб'ектыўна трэба сьцьвердзіць, што прамінулых гадоў мы тут не змарнавалі, бо вольны сьвет, які рыхтуецца да загрудкаў з камунізмам, ведае ўжо й нашую праблему змаганьня за незалежнасьць. Нельга аднак не адзначыць, што дасягненьні ў нашай палітычнай працы маглі-б быць куды большыя й лепшыя, калі-б кажны з нас, палітычных эміґрантаў, шчыра выкарыстоўваў усе магчымасьці й свае здольнасьці для справы папулярызацыі беларускае незалежніцкае ідэі.

Аднак, нажаль, трапляюцца між намі й такія адзінкі, што, здабыўшы сабе матар'яльны дабрабыт, забыліся зусім на незалежніцкую ідэю. Здараюцца й гэткія, што чураюцца сваіх грамадзкіх ці палітычных арганізацыяў, быццам не пагаджаючыся зь іхнаю палітыкай, а запраўды — дзеля таго даляра ці фунта, якога час-часом просяць гэтыя арганізацыі.

Кажная грамадзкая, а пагатоў палітычная праца патрабуе паважных фінансавых рэсурсаў. Рада Беларускае Народнае Рэспублікі ўжо колькі год таму стварыла ФОНД БНР, што зьбірае ахвяры ад усяе беларускае палітычнае эміграцыі. Дзякуючы ахвярнасьці бальшыні нашых суродзічаў, каса Фонду БНР можа пакрываць хоць сама канечныя выдаткі, зьвязаныя зь дзейнасьцяй Рады БНР.

Набліжаюцца 40-ыя ўгодкі абвешчаньня незалежнасьці Беларусі. Уся нашая эміграцыя як мага стараецца штогоду ўрачыста адзначыць дзень 25 сакавіка, а 40-ыя ўгодкі яго напэўна пастараецца адсьвяткаваць як найбольш урачыста.

Дык Сакратарыят Фінансаў Рады БНР гэтым зьвяртаецца да ўсяе беларускае эміграцыі з просьбай канкрэтна прычыніцца да гэтага адзначэньня 40-ых угодкаў незалежнасьці Беларусі праз фінансавае падтрыманьне Фонду БНР. Кажны суродзіч, падтрымваючы фінансава Фонд БНР, гэтым самым даложыцца да стварэньня лепшых магчымасьцяў для дзеяньня ворганаў БНР, якія, не зважаючы на ўсе цяжкасьці й перашкоды, упорыста працуюць на дабро нашае незалежніцкае ідэі.

Панявольнік Беларусі, маскоўскі камунізм, ужо ад году рыхтаваўся да адзначэньня 40-ых угодкаў свае кастрычніцкае рэвалюцыі. Нашыя суродзічы на Бацькаўшчыне, жывучы ў ведамых нам абставінах, змушаюцца да катаржнае стаханаўшчыны ў зьненавіджаных калгасах. Паэтаў і пісьменьнікаў тураць на заказ выхваляць «райскае жыцьцё». Рыхтаваньне да 40-ых угодкаў таго кастрычніка каштавала нашым суродзічам шмат здароўя, гора й сьлёзаў. І адна там надзея ў іх на Бацькаўшчыне на нас, на беларускую палітычную змагарную грамаду ў вольным сьвеце.

Сакратарыят Фінансаў Рады БНР ветліва просіць кажнага Беларуса й кажную Беларуску, што працуюць і зарабляюць на эміграцыі, канкрэтна прычыніцца да адзначэньня 40-ых угодкаў 25 сакавіка, што неўзабаве надыходзяць. Няхай кажны зробіць магчымы яму грашовы ДАР САКАВІКА ў Фонд БНР, прычыняючыся гэтым самым да забясьпечаньня большых магчымасьцяў для карысьнейшага й шырэйшага дзеяньня ворганаў БНР.

Ахвяры Дару Сакавіка будуць зьбіраць па беларускіх асяродках на падпісныя лісты прадстаўнікі Фонду БНР.

Суродзічаў, што пражываюць паза беларускімі асяродкамі й да якіх прадстаўнік Фонду БНР ня зможа дайсьці з падпісным лістом, просіцца ветліва слаць ахвяры на адрыс аднаго зь ніжэй пададзеных скарбнікаў Фонду БНР.

(—) В. Кажан
Скарбнік Рады БНР

Адрысы скарбнікаў Фонду БНР:

Mr. V. Kazan, 56 Lockwood Ave. Stamford, Conn. USA.
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont. Canada.
Mr. A. Laszuk, 174, Finborough Rd. London S. W. 10, England.
Z. B. V., 1, Swift Street, Northcote, Victoria, Australia.

10 год таму «Бацькаўшчына» пісала;

✳ І калі некаторыя зь сяньняшніх Летувісаў даходзяць ужо да сьведамасьці, што «адна з важнейшых прычынаў, чаму Летува толькі 22 гады пражыла незалежным жыцьцём» палягае якраз у тым, што «нажаль, яна ня мела больш ля сябе сваіх добрых суседзяў — незалежных Беларусі і Ўкраіны» — дык такую сьведамасьць можна толькі падзяляць і вітаць.

✳ У польскім лягеры Альтэнштаце адказны працоўнік IPO сп. Янкоўскі пагражаў турмою да 6-цёх месяцаў кажнаму, хто захоча зарэгістравацца Беларусам.

✳ 4—5 лютага ў Існы адбыўся зьезд прадстаўнікоў зь беларускіх асяродкаў высяленцаў у паўдзеннай частцы Французскае зоны.

✳ «ЖЫЦЬЦЁ» — пад такім дэвізам паўстала ў Лёндане «Беларускае Хрысьціянскае Аб'еднаньне».

✳ «ЛЕТАПІС» — пад гэтакім назовам пачаў выходзіць у Шлезвіг-Гольштайн беларускі часапіс.

№ 4 (7), 15 лютага 1948 г.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:
Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St. Croydon, N. S. W.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd, Midland Junction, Western Australia.
Mr. M. Palashuk, 14 Steel St., Spotswood-Melbourne, Vic.

БРАЗЫЛІЯ:
C. Cimafiejcyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave. Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mrs. N. Akula, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont.

НОВАЯ ЗЭЛЯНДЫЯ:
Mr. Marian Karanieuski, 88 Hercules Drayve, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:
Mr. V. Mickievič, 47, Bd de Bezons Sartrouville (S. et O.).
Mr. M. W. Kastelan, 2, Rue Galvani Roubaix (Nord).

Фэльетон

Гусі, качкі і трусы

(З радыёвай хвалі «Вызваленьня»)

Дарагія Грамадзяне!

На ўступе мушу прыгадаць, што ў аднэй з папярэдніх гутарак я раіў роднаму «карыфэю» усіх навукаў Мікіту Хрушчову скончыць рабфак багаслоўя й тады ўжо вучыць Папу Рымскага, як і калі махаць кадзілам. Вось-жа, «цілун» мне на язык: у благую хвіліну сказаў, бо спраўдзілася.

22-га студзеня ў Менску Хрушчоў (праўда бяз курсу багаслоўя) вучыў ня Рымскага Папу, а Айзэнгаўэра, Далеса й іншых дзяржаўных мужоў, як павінны захоўвацца хрысьціяне. Амаль паўгадзінны даклад адчыкрыжыў Мікіта аб хрысьціянскай этыцы й маралі. Дзе ён пра ўсё гэта даведаўся — гісторыя прамоўчвае. але тым ня менш. скажэце, Грамадзяне, што Мікіта не карыфэй...

І Хрушчоў ня быў-бы карыфэем, каб кажны дзень не рабіў нейкіх гістарычных адкрыцьцяў ці вынаходзтваў. Вось-жа і ў Менску ён адкрыў Амэрыку..., калі сказаў:

«...Мяса гусі і качкі — цудоўнае мяса і мусім яго больш прадукаваць для савецкіх людзей...»

Можа скажаце, Грамадзяне, што гэта ня гістарычнае адкрыцьцё? І, праўдападобна, толькі таму, што мы так позна аб гэтым даведаліся, бо пакуль-што ў нас гусей і качак ядуць толькі родныя правадыры і, праўдападобна, таму мы ідзем да камунізму крокам спаралізаванай качкі... І вось таму, што ў нас — нячуваная свабода й найдэмакратычнейшая дэмакратыя, Хрушчоў нам кажа: хочаце Амэрыку даганяць на сьвіньнях — можаце, хочаце на качках — таксама ваша воля. Але даганяйце, бо «...так далей ня пойдзе таварышы кіраўнікі Магілеўскай вобласьці!..»

Справа ў тым, што таварышы кіраўнікі Магілеўскай вобласьці, ніяк ня могуць навучыцца здаваць Хрушчову із 100 гэктараў зямлі 100 цэнтнараў мяса, а здаюць толькі 12 цэнтнараў. Інакш кажучы, ня выходзіць на Хвядору тры бліны, і магілеўская качка замест пудовай вагі важыць ў найлепшым выпадку толькі 3 фунты. Вось даганяй на такой рэакцыйнай качцы Амэрыку!..

Але яшчэ ёсьць выхад. І «карыфэй» Хрушчоў яго прыдумаў. Ён кажа:

«...Я вялікі прыхільнік размнажаньня трусоў. Трус дае смачнае мяса...»

Дык бачыце, Грамадзяне, Хрушчоў дае вам вольную волю: хочаце — даганяйце Амэрыку на трусох... Праўда, і тут Хрушчоў зрабіў гістарычнае адкрыцьцё: калі трусоў ня кормяць, дык яны часта здыхаюць.

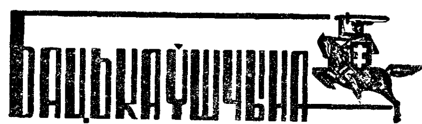
Гэтае гістарычнае адкрыцьцё Хрушчоў вытлумачыў выяўленчым цьверджаньнем:

»... у благога гаспадара навет чорт здохне, ня толькі трус...»

Сьвятая праўда, Грамадзяне! Яе трэба залатымі літарамі пісаць на крамлёўскіх сьценах. Толькі...вось адна далікатная алюзія. Як ведаем з савецкай прэсы, у Савецкім Саюзе кажную зіму дохне шмат жывёлы — буйнай і дробнай. дохне з голаду ды недагляду. Таксама ведаем, што гаспадаром Савецкага Саюзу зьяўляецца родная партыя, над партыяй родны ЦК, над ЦК — родны Хрушчоў. А жывёла дохне.

Я, Грамадзяне, зрабіў толькі алюзію, я нічога не сказаў.

Рэшту даскажэце самі... **пс**

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ